ئەدیبی کوردو مەڵاڵ.. جەمال عەزیز قادر

لای زۆربەمان ئەو پێناسەیە لە مێشکماندا چەسپیوە کە ئەدیب و هونەرمەند کەسانی هەستەوەرو هوشیاری کۆمەڵگان و جێی متمانەی گەلن، ئەوان بەشێوەیەکی ناراستەوخۆ کار لە بیرو پێشبردنی ڕەوڕەوەی پێشکەوتن دەکەن و گەل لە فەرهەنگی ئەوانەوە بەهرەمەند دەبێت.

ئەم دەستەواژانەو نموونەی ئەمانە لە بواری تیۆریداو بە تێگەشتنە کلاسیکییەکەی چوارچێوەیەکی جوانن کە دەکرێت لە ناواخندا زۆر پێچەوانە بێت و بگرە شوێنی مەشومەگەزو بەگەنیی بێت، بۆ نا؟ گەر ئەدیبان لە پێشەوەی شۆڕشی فەرانسادا سیمبوڵی بەرخۆدان و گۆڕان بوون ئەوا زەمەنەکە لای ئێمە زۆر پێچەوانە بووەتەوەو باڵی ڕەشی گەندەڵی سەرەتا لە ناواخنی زۆربەی ئەدیباندا ڕەنگی داوەتەوە(بە تایبەتی ئەوانەی پێگەیەکی وەژەیی بچوك یان گەورەیان هەبێت). ئەم گوتانە ڕەنگە کەسانێکی لەخۆبایی و تیۆریست تووڕە بکات، بەڵام لە هەمان کاتدا ڕاستییەکن تاکو نەدرکێنرێن ئەوەی ژێر بەڕە نایەتە سەر بەڕەو ڕاست و چەوتی بۆ خەڵك و خوێنەران ئاشکرا نابێت. ئەو کاتە گۆڕانی بنەڕەتی لە سیستەمی ژیاندا روو دەدات کە ئەدیبان ڕاستگۆیانەو مرۆڤدۆستانە مامەڵەیان کرد، ئەو کاتە دەتوانن ببنە نموونەیەکی جوانی پێشەنگ بوون. ئەو کاتە وتەکانیش کاریگەرییان دەبێت کە لە دژی دۆخە باوە چەقبەستووەکە باهۆزێك هەڵبکات هەموو ناوە قەبە و قۆرخکاران و لافوگەزافی ئەدیب بوون و هونەرمەند بوونی ئەوانە داماڵێت کە بوونەتە بارێکی قورس بەسەر شانی وشەو فەرهەنگ و سەلیقەی ئەدەب دۆستانەوە.

دوو حیزب لە دوو زۆنی جیاوازدا هەموو خوێنڕشتن و ستەم و چاوبەست و خیانەتەکیان بەسەر گەلی داماودا تاقیکردەوە ئێنجا بەریان بە سێبەر-قەڵەمەکان و پاشکۆکانیان چۆڵکرد کە لە پاشماوەی دزی و گەندەڵییەکان بخۆن و ببنە چاو ساغ و پاکانەکارانیان، قەڵەم بەدەستە پوچەکانیش شانازی ئەوەیان بۆ دەمێنێتەوە سێلفی لەگەڵ ئەو تاوانبارانەدا بگرن کە لە قۆناغەکانی داهاتووی مێژوودا دەردەکەوێت چ دەعباو جانەوەرێك بوون. بەڵام کەلکە ئەدیب و ئەوانەی لە بەخشین پوکاونەتەوە ئامادەن نەك ویژدان بەڵکو هەڵوێست و خۆشیان بفرۆشن لە پێناوی بەرژەوەندی گیرفان و پلەی خۆیاندا و

هەمیشە لەو گێژاوی نیفاقەدا بتلێنەوە کە نووسینەکانیان لەوەی دەدوێت.

دەزگای سەردەم و ئەوانەی بزنسەکەی بەڕێوەوە دەبەن پشکێکە لەو پانتاییە بەرفراوان و قەزەونەی لە قوڕی گەندەڵییەکی خەستەوە لکاون و بڕوایان بەوە هەیە کە دەڵێت: ئەوەی خۆم بۆخۆم، ئەوەی تۆش دەخۆم. تەنانەت لای زۆرێك نابێت ئەو شاعیرەی ئەو ئاوی گەندەڵی و خۆخۆییەی تیایدا چاند ناکرێت لە گەندەڵییەوە بگلێت ولەکاتێکدا دوای خۆشی کەمەڵێك مشەخۆری جیهێشتبێت لەسەر رێبازی خۆی، هەموو داهاتەکان لوش دەدەن و تەنانەت جگە لە کتێبی خۆیان هیچی تر بە نەنیاس چاپ ناکەن، جا خەمەکە ئەوەیە بە شاعیری نەتەوە ناوبهێنرێت و ببێتە ویردی سەر زاری توتیەکان، ئەمەیە نەگبەتی میللەتی شەوکوێر! ئەمەیە جەهلی توان دوو! لە زۆنەکەی تریش دەزگای رۆشنبیرو چاپەمەنیی زۆرو زەبەندەی وا هەیە دەکرێت ببێتە دەزگایەکی سیخوڕیی بەسەر نووسەرانەوەو زۆر بەلاشیانەوە ئاسایی بێت، چونکە هەمووان دەقیان بەو دۆخە بەگەنەوە گرتووەو ئەم دیاردانە بووەتە رۆتینێکی رۆژانە لای هاوڵاتییان و کەس تاقەتی خوێندنەوەی گۆقارە تاقانە تەمەن درێژەکەشیانی نەماوە، کا تێك شتێك نەما لای ئەدیبان ناوی ویژدان و مۆڕاڵ بێت، ئەو کاتە دەستپاکی و راستگۆیی و مەبدەئو هەڵوێست دەبێتە حاڵەتێکی نامۆ. بەڵام جێی خۆیەتی لێرەدا ستایشی ئەو کەمە ئەدیب و نووسەرو هونەرمەندانە بکەین کە هێشتا خۆیان نەدۆڕاندووە پێیان خۆشترە لە پەراوێزدا گەڕێ بزر بن نەك ببنە خامەیەکی بێ ئەرزشی خوانی ستەمکاران، ئەوانەی لەو ئۆرگانە حیزبیانەدا گەشەیان نییە و لافی ئازادی و بێلایەنی و داهێنانیش لێنادەن!